

ชื่อเรื่องการวิจัย : การให้ความรู้ผู้ป่วยเบาหวานเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไต โดยการใช้สื่อสุขศึกษา
ต้นชะลอไต ตำบลยางโอง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัย : 1. นางตรังศรี คำทะเนตร พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
2. นายชัยฤทธิ์ พันธุ์ชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

ปีที่วิจัย : 2560 - 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อสุขศึกษาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้โดยง่ายสำหรับผู้ป่วยเบาหวานและผู้ดูแลเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวาน โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางโอง ในปี 2560 จำนวน 383 คน ดำเนินการศึกษาโดยเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายจะได้รับการประเมินความรู้และการปฏิบัติตนก่อนการให้ความรู้โดยการใช้สื่อต้นชะลอไต หลังจากนั้นกลุ่มเป้าหมายจะได้รับความรู้เรื่องโรคไต การรับประทานอาหารและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมโดยการใช้สื่อต้นชะลอไตทุกเดือนที่ผู้ป่วยมารับบริการที่สถานบริการและมีการประเมินความรู้ทุกเดือนควบคู่กับการตรวจหาระดับน้ำตาลในเลือดผู้ป่วยเบาหวาน ดำเนินการโดยใช้สื่อต้นชะลอไตในชุมชนขณะจัดกิจกรรมคัดกรองสุขภาพและการออกเยี่ยมบ้าน ระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้คือตั้งแต่เดือนมกราคม 2560 ถึงเดือนมีนาคม 2561 โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาคือ สื่อสุขศึกษาต้นชะลอไต แผ่นพับต้นไม้อชะลอไต แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไต เอกสารบันทึกข้อมูลการตรวจคัดกรอง และเอกสารติดตามเยี่ยมผู้ป่วย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ จำนวน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เปรียบเทียบก่อนและหลังในส่วนของความรู้และการปฏิบัติตัว ระดับน้ำตาลในเลือด และระยะเวลาการเสื่อมของไต

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไต จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 84.60 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 7.05 ผู้ป่วยเบาหวานมีภาวะแทรกซ้อนทางไต จากระยะ 3B สู่ระยะที่ 4 ลดลงเหลือจำนวน 10 คน จากเดิม 23 คน พบผู้ป่วยเบาหวานมีภาวะระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (70-140 mg%) จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 51.44 ระดับพอใช้ (141-180 mg%) จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.03 และต้องปรับปรุง (มากกว่า 180 mg%) จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.54 สามารถลดความแออัดของโรงพยาบาลศูนย์สกลนครลงได้ 383 คนต่อปี อีกทั้งผู้ป่วยสามารถเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

คำสำคัญ : การให้ความรู้ผู้ป่วยเบาหวาน,ภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวาน

1. **ชื่อผลงาน** : การให้ความรู้ผู้ป่วยเบาหวานเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไต โดยการใช้สื่อสุขศึกษาต้นชะลอไต ตำบลฮางโฮง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. **ชื่อ นามสกุล นักวิจัยและหน่วยงาน**
ผู้วิจัย : 1. นางตรังศรี คำทะเนตร พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
 2. นายชัยยุทธ์ พันธุ์ชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
หน่วยงาน : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลฮางโฮง ตำบลฮางโฮง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

3. ที่มา

จากข้อมูลการคัดกรองโรคเบาหวานในโครงการสนองน้ำพระราชหฤทัยในหลวงห่วงใยสุขภาพประชาชน ปี 2554 ในประชากรที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศ จำนวน 18,973,581 คน พบผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1,581,857 คน พบว่ามีภาวะแทรกซ้อน 277,020 คน คิดเป็นร้อยละ 17.51 จำแนกเป็นภาวะแทรกซ้อนที่ไต ร้อยละ 25.09 ภาวะแทรกซ้อนที่ตา ร้อยละ 23.09 ภาวะแทรกซ้อนที่เท้าร้อยละ 17.13 ภาวะแทรกซ้อนที่หัวใจร้อยละ 10.21 ภาวะแทรกซ้อนที่สมองร้อยละ 10.12 และภาวะแทรกซ้อนที่อวัยวะอื่นๆ ร้อยละ 21.19 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุข, 2555) ดังนั้น การตรวจคัดกรองและวินิจฉัยโรคตั้งแต่ระยะเริ่มแรก เพื่อควบคุมปัจจัยเสี่ยงและให้การดูแลรักษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลฮางโฮง มีผู้ป่วยเบาหวานในปี 2559 จำนวน 380 ราย และปี 2560 จำนวน 383 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 656.87 ต่อแสนประชากร จากข้อมูลภาวะแทรกซ้อนไตวายเรื้อรัง(CKD)ในปี 2559 มีผู้ป่วยCKD จากระยะ 3B สู่ระยะที่ 4 จำนวน 14 ราย และในปี 2560 มีจำนวนผู้ป่วยCKD จากระยะ 3B สู่ระยะที่ 4 เพิ่มสูงขึ้นเป็น 23 ราย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพผู้ป่วยและครอบครัว ทั้งในด้ายร่างกาย จิตใจ และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยเบาหวานพบว่ามีความรู้ ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในการป้องกันสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทางไต ดังนั้น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง จึงได้ใช้กระบวนการจัดการความรู้(Knowledge Management Process) เพื่อร่วมเรียนรู้กระบวนการให้ความรู้และผลิตสื่อสุขศึกษาต้นไม้มชะลอไตเพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานเข้าใจง่าย เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น นำไปสู่การมีความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนทางไต

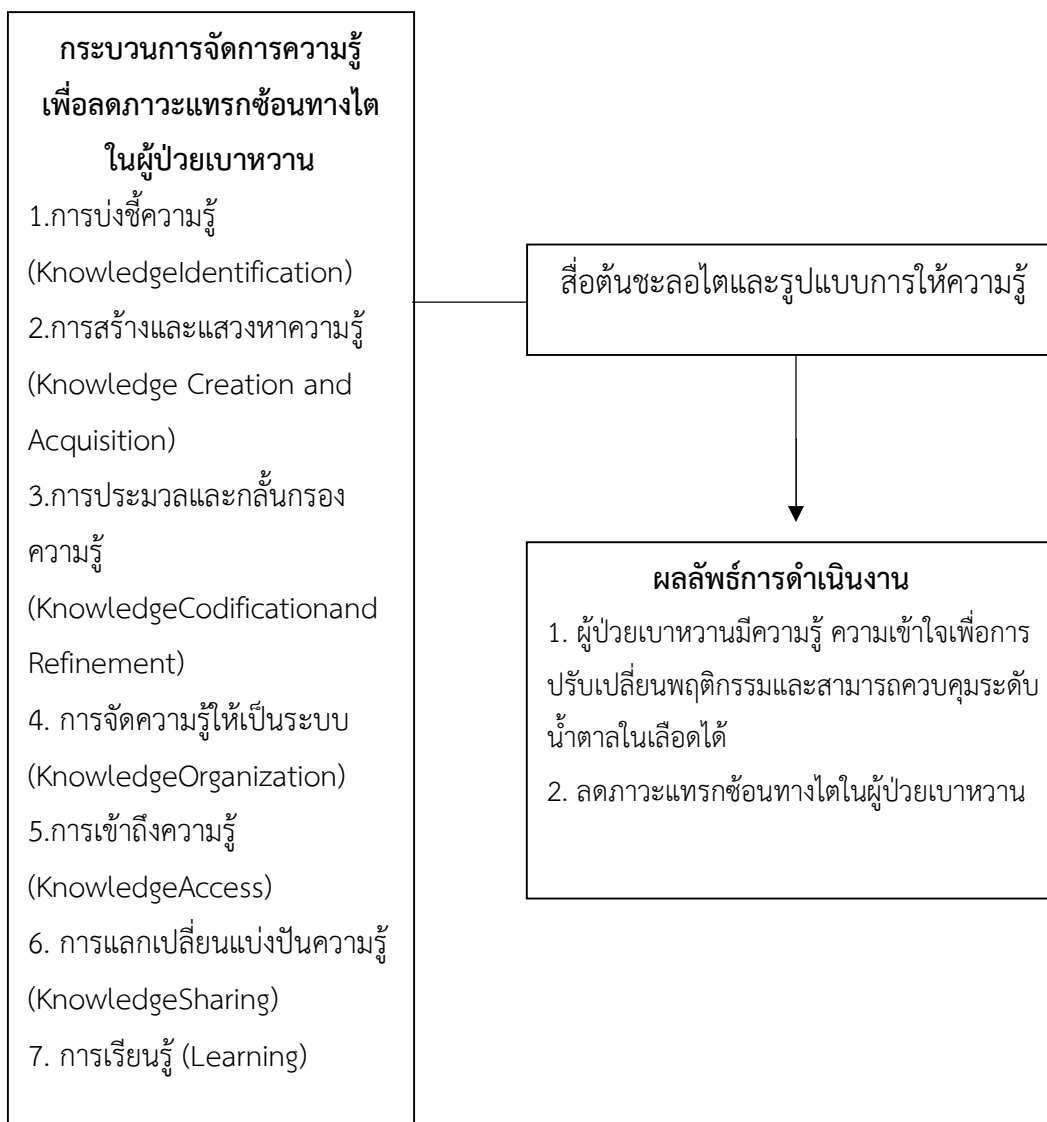
4. คำถามของการวิจัย

การใช้สื่อสุขศึกษา ต้นชะลอไต ทำให้เกิดประสิทธิผล ประสิทธิภาพในผู้ป่วยเบาหวานสามารถเข้าใจได้โดยง่ายและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องหรือไม่

5. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาสื่อสุขศึกษาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้ป่วยเบาหวานและผู้ดูแล เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวาน

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

7. ระเบียบวิธีวิจัย

7.1 รูปแบบการวิจัย : วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

7.2 พื้นที่ ที่ทำการศึกษา : พื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโฮง

ตำบลบางโฮง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

7.3 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่รับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโอง ในปี 2560 จำนวน 383 คน

7.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อสุขศึกษา “ต้นชะลอไต”
2. แผ่นพับ “ต้นชะลอไต”
3. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไต
4. เอกสารการบันทึกข้อมูลการตรวจคัดกรอง
5. เอกสารการติดตามเยี่ยมผู้ป่วย

ซึ่งแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไตมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำไปวิเคราะห์หาความเที่ยงตรง โดยใช้เกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.7 และตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงโดยการทดลองใช้เครื่องมือกับผู้ป่วยเบาหวาน จำนวน 30 คน การวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไตสำหรับข้อคำถามด้านการปฏิบัติตัวโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของความคงที่ภายใน (Coefficient of internal consistency) โดยวิธีการของครอนบาช (Chronbach' Alfa Coefficient) พิจารณาค่าที่คำนวณได้จากสัมประสิทธิ์ของคอนบาชอยู่ระหว่าง 0-1 ค่าที่เข้าใกล้ 1 จะมีความเที่ยงสอดคล้องภายในสูงแสดงว่าแบบทดสอบสามารถวัดเนื้อหาเดียวกันและวัดได้สอดคล้องกันทุกข้อและในการศึกษาแต่ละครั้งภายหลังการทดลองใช้และปรับปรุงแบบทดสอบแล้ววิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ปกติจะมีค่ามากกว่า 0.75 ขึ้นไปจึงจะยอมรับได้ว่ามีความเชื่อมั่น (อรุณ จิรวัดน์กุล และคณะ, 2550) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนทางไตมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

7.5 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา : ระหว่างเดือน มกราคม 2560 ถึงเดือน มีนาคม 2561

7.6 การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิจัยในครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ จำนวน ค่าเฉลี่ย และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนและหลัง

8. วิธีการดำเนินงาน

8.1 ขั้นตอนเตรียมการ

- 1) ผู้วิจัยเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลสถานะสุขภาพ แบบทดสอบความรู้ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่
- 2) ชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัย วัตถุประสงค์วิธีการดำเนินการ ระยะเวลา แผนการดำเนินงาน ให้กับผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

8.2 ขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้(KM Process) เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวาน ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ จัดกิจกรรมระดมสมอง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย(Care Giver : CG) ทบทวนวิธีการดำเนินงานปัญหาอุปสรรค มาตรฐานการให้บริการ มาตรฐานการตรวจคัดกรอง และองค์ความรู้ต่าง ๆ เราจำเป็นต้องรู้อะไร ยังขาดอะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ จัดกิจกรรมระดมสมอง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง สร้างรูปแบบการนำเสนอความรู้ใหม่ๆ โดยการแสวงหาความรู้จากภายนอก เช่น จากโรงพยาบาลแม่ข่าย เครือข่ายงานโรคไม่ติดต่อเรื้อรังทุกระดับ งานวิจัยต่าง ๆ ร่วมกันทำเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไต กำหนดรูปแบบการให้ความรู้โดยการผลิตสื่อสุขภาพต้นชะลอไต และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้

3. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงเนื้อหา ภาษา และออกแบบสื่อให้ความรู้ “ต้นชะลอไต” ที่สามารถทำให้ผู้ป่วยเบาหวานเข้าใจง่ายสอดคล้องกับบริบทของผู้ป่วยและชุมชน ครอบคลุมเนื้อหา ความสะดวกในการใช้ทั้งในสถานบริการและในชุมชน

4. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ จัดกิจกรรมระดมสมอง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย ร่วมวางโครงสร้างสื่อสุขภาพ ลำดับการให้ความรู้ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานเข้าใจถึงสาเหตุ ปัจจัยที่จะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทางไต อาการ และผลกระทบ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และจัดทำแผ่นพับต้นชะลอไต ฉบับพกพา

5. การเข้าถึงความรู้ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย มีการใช้สื่อสุขภาพต้นชะลอไต ทั้งในสถานบริการและในชุมชน โดยในสถานบริการใช้ในคลินิกโรคเรื้อรังซึ่งให้บริการทุกสัปดาห์ ๑ ละ 1 วัน และในชุมชนใช้ในช่วงที่มีการคัดกรองสุขภาพ การรณรงค์การอบรม และการออกเยี่ยมบ้าน

6. การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮงทุกคนได้รับการสอนและเรียนรู้การใช้สื่อให้ความรู้จนสามารถใช้สื่อได้สมบูรณ์ในคลินิกบริการและในชุมชน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกบริการ ถ่ายทอดความรู้แก่ อสม. และผู้ดูแลผู้ป่วย จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนจากการดำเนินงานของพื้นที่ นำเสนอผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ และคณะทำงาน NCDs Board อำเภอเมืองสกลนคร

7. การเรียนรู้ มีการใช้สื่อสุขภาพต้นชะลอไต โดยทีมสหวิชาชีพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านฮางโฮง และใช้ในชุมชน โดยอสม. ผู้ดูแลผู้ป่วย และทีมสหวิชาชีพ มีการสรุปผลลัพธ์กระบวนการให้ความรู้ผู้ป่วยเบาหวานเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไต เพื่อนำผลไปต่อยอดพัฒนาต่อไป

8.3 ขั้นลงมือปฏิบัติ การดำเนินการให้ความรู้โดยการใช้สื่อต้นชะลอไต ในสถานบริการและในชุมชน ดังนี้

1. สร้างสัมพันธภาพในกลุ่มเพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ป่วยและผู้ป่วยด้วยกันเอง
2. เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแบบมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง ใช้สื่อบุคคลต้นแบบที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและระดับการทำงานของไตได้ดี เพื่อเสริมพลังในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
3. ให้ความรู้โดยการใช้สื่อต้นชะลอไต เพื่อกระตุ้นความสนใจและเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้
4. ประเมินความรู้หลังการใช้สื่อสุขภาพต้นชะลอไต
5. ตรวจประเมินค่าระดับน้ำตาลในเลือด และระยะเวลาการทำงานของไต
6. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการดำเนินงาน

ก่อนการดำเนินการ มีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานในกลุ่มเป้าหมายร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือด โดยใช้แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไต จำนวน 25 ข้อ หลังจากนั้นจึงนำสื่อสุขภาพต้นชะลอไตมาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นเวลา 12 เดือน แล้ววิเคราะห์ข้อมูล

9. สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามความรู้เรื่องโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไต ร่วมกับการตรวจประเมินค่าระดับน้ำตาลในเลือดกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 383 คน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไต

ส่วนที่ 3 ภาวะระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน

ส่วนที่ 4 ภาวะแทรกซ้อนทางไต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.93 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 87.73 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 91.12 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 90.86 และมีรายได้ต่อครัวเรือนอยู่ในช่วง 5,000 – 10,000 บาทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.63 ส่วนใหญ่มีสถานภาพหม้าย ร้อยละ 56.66 และใช้สิทธิ์การรักษาประกันสุขภาพถ้วนหน้ามากที่สุด ร้อยละ 92.69 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย	(N=383)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	25.07
หญิง	287	74.93
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 39 ปี	0	0
40 – 59 ปี	47	12.27
60 ปี ขึ้นไป	336	87.73
การศึกษา		
ประถมศึกษา	349	91.12
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	25	6.53
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือ ปวช.	6	1.57
อนุปริญญา หรือ ปวส.	3	0.78
ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	0	0
อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0	0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	35	9.14
เกษตรกรกรรม	348	90.86
รายได้		
1-1,000 บาท	0	0
1,001-5,000 บาท	23	6.01
5,000 – 10,000 บาท	305	79.63
มากกว่า 10,000 บาท	55	14.36

ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย	(N=383)	
	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	0	0
สมรส	161	42.04
หย่า/แยกกันอยู่	5	1.31
หม้าย	217	56.66
สิทธิการรักษา		
ข้าราชการ	3	0.78
รัฐวิสาหกิจ	0	0
ประกันสังคม	25	6.53
บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า	355	92.69

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไต

จากผลการศึกษาพบว่าหลังดำเนินการใช้สื่อต้นชะลอไต กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไต จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 84.59 เพิ่มขึ้นจากก่อนการใช้สื่อต้นชะลอไตคิดเป็นร้อยละ 7.05 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละการวัดความรู้เรื่องโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนทางไตของกลุ่มเป้าหมาย (N=383)

เกณฑ์การวัดความรู้	ก่อนใช้สื่อต้นชะลอไต		หลังใช้สื่อต้นชะลอไต		ผลต่าง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ตอบถูก 20 ข้อขึ้นไป จาก 25 ข้อ (ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	297	77.54	324	84.59	เพิ่มขึ้น 7.05

ส่วนที่ 3 ภาวะระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน

จากผลการศึกษาพบว่าหลังดำเนินการใช้สื่อต้นชะลอไต กลุ่มเป้าหมายมีภาวะระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในเกณฑ์ระดับดี(70-140mg%) จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 51.44 อยู่ในระดับพอใช้(141-180 mg%) จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.03 และอยู่ในระดับปรับปรุง(>180 mg%) จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.54 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละภาวะระดับน้ำตาลในเลือดของกลุ่มเป้าหมาย (N=383)

ค่าระดับน้ำตาลในเลือด	ก่อนใช้สื่อต้นชะลอไต		หลังใช้สื่อต้นชะลอไต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับดี (70-140 mg%)	158	41.25	197	51.44
ระดับพอใช้ (141 – 180 mg%)	137	35.77	115	30.03
ระดับปรับปรุง (> 180 mg%)	88	22.98	71	18.54

ส่วนที่ 4 ภาวะแทรกซ้อนทางไต

จากผลการศึกษาพบว่าหลังดำเนินการใช้สื่อต้นชะลอไต ในปี 2561 มีผู้ป่วย CKD จากระยะ 3B สู่ระยะที่ 4 มีจำนวนลดลงเหลือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.61 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่มีภาวะแทรกซ้อนทางไต จากระยะ 3B สู่ระยะที่ 4

ปีงบประมาณ	ก่อนใช้สื่อต้นชะลอไต		หลังใช้สื่อต้นชะลอไต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปี 2559 (N=380)	14	3.68	-	-
ปี 2560 (N=383)	23	6.01	-	-
ปี 2561 (N=383)	-	-	10	2.61

10. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานตรวจคัดกรองภาวะแทรกซ้อนทางไตและให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวในผู้ป่วยเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโฮง ได้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สุขภาพที่สามารถเข้าใจง่ายกับกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน อสม.และผู้ดูแลผู้ป่วย โดยการนำสื่อสุขภาพต้นชะลอไตมาเป็นสื่อในการให้ความรู้เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไตของผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกเบาหวานและในชุมชน ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ส่งผลต่ออัตราการเกิดไตวายลดลงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของปราณี แสตคง และคณะ (2560) ที่ศึกษาการผลของการใช้สื่อนวัตกรรมอ็กรัก(รัก)ไตต่อความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตนของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังผลการศึกษา พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้และการปฏิบัติตัวของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ($p < 0.001$) ส่วนค่าคะแนนความเชื่อของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อนวัตกรรมอ็กรัก(รัก)ไตต่อความรู้ และการปฏิบัติตนของผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงเพื่อชะลอภาวะไตเสื่อมลงได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในช่วง 12 เดือนหลังจากใช้สื่อต้นชะลอไตอีก พบว่ามีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนทางไตได้ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของ ขวัญชีวา อุดมสารเสรี และพัชรภา ถนอมสมบัติ(2559) ที่ศึกษาการเข้าถึงบริการโรคหลอดเลือดสมองหลอดเลือด ฉับไว โดยกระบวนการ SANG โมเดล พบว่าหลังดำเนินกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองมากกว่าก่อนกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญ($p\text{-value} < 0.001$) และพบคนในชุมชนเกิดอาการสัญญาณเตือนโรคหลอดเลือดสมอง จำนวน 3 พบว่าแพทย์วินิจฉัยโรคหลอดเลือดสมอง จำนวน 2 ราย และวินิจฉัยอาการปลายประสาทอักเสบ จำนวน 1 ราย โดยผู้ป่วยทุกรายถูกค้นพบสามารถเข้าถึงสถานบริการได้ภายในเวลา 3 ชั่วโมง ผู้วิจัยจึงสรุปว่าสื่อสุขภาพต้นชะลอไต ที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโฮง และภาคีเครือข่ายสุขภาพ ได้พัฒนารูปแบบการให้ความรู้ในผู้ป่วยเบาหวานเพื่อลดปัญหาภาวะแทรกซ้อนทางไต เป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย ครอบคลุมประเด็น เห็นเป็นรูปธรรมและนำไปใช้ได้จริงกับวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย

11. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานประจำ

การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ป่วย

1. ผู้รับบริการมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นจากการใช้สื่อต้นชะลอไต
2. ผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง และควบคุมระดับน้ำตาลได้ดียิ่งขึ้น
3. ช่วยลดภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยเบาหวานลงได้
4. สามารถลดความแออัดของโรงพยาบาลลงได้

การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน

1. ทักษะวิชาชีพในองค์กรสามารถให้สุขศึกษาเกี่ยวกับโรคเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนทางไตได้ทุกคน และได้เนื้อหาครบถ้วน
2. เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกันและกับผู้มารับบริการ

12. แผนการนำผลวิจัยไปใช้ในหน่วยงาน

มีแนวทางหรือแผนการพัฒนาสื่อสุขศึกษาที่นำไปประยุกต์ใช้ในการเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนกลุ่มโรคเรื้อรังอื่นๆ ที่เป็นปัญหาในชุมชน เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น

13. บทเรียนที่ได้รับและปัจจัยแห่งความสำเร็จ

บทเรียนที่ได้รับ

สื่อและรูปแบบการให้สุขศึกษาผู้ป่วยเบาหวานเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนทางไต ที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เห็นเป็นรูปธรรม และครอบคลุมสภาพปัญหา ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความรู้อย่างถูกต้อง ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่งผลให้พฤติกรรมสุขภาพดีขึ้นสามารถลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เกิดจากค่านิยมของบุคลากรในองค์กรที่ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เกิดการเรียนรู้การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรมีความมุ่งมั่น อดทน และเสียสละ ผู้บริหารทุกระดับให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ มีการบริหารจัดการที่ดี ระหว่างโรงพยาบาลแม่ข่าย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและหน่วยบริการปฐมภูมิ ในส่วนของการแบ่งปันทรัพยากร ความเอื้ออาทร และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรทิพย์ มิตรวงษา, **อุบัติการณ์การเกิดเบาหวานขึ้นจอประสาทตาของผู้ป่วยเบาหวานในจังหวัดมุกดาหาร**. 2554.
- ขวัญชีวา อุดมสารเสวี และพัชราภา ถนนอมสมบัติ, **การเข้าถึงบริการโรคหลอดเลือดสมอง ปลอดภัย ฉบับไว โดยกระบวนการ SANG โมเดล**. 2559.
- ฉายศรี สุพรศิลป์ชัย และคณะ, **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข (ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-กันยายน 2550)**.
- ปราณี แสดคง และคณะ, **วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ (ปีที่ 36 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2561)**. 2561.
- วิจารณ์ พาณิช. (2553). **การจัดการความรู้ KNOWLEDGE MANAGEMENT (KM)**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2560. จาก https://www.rsu.ac.th/science/file/article/04_KM230853.pdf.
- สถาบันวิจัยและประเมินผลเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์, **สถานการณ์โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และภาวะแทรกซ้อนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: 2556.
- สุมาลี นิมนานิตย์, **โรคเบาหวานกับไต**. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.
- สุรเดช ชวะเดช, **วารสารวิชาการสุขภาพภาคประชาชน ภาคอีสาน (ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 มกราคม-มีนาคม 2555)**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต, 2555.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุข, **สถิติสาธารณสุข ปี 2552**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2552.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุข, **รายงาน NCD ปีงบประมาณ 2554 (ตามแบบรายงาน NCD1 งวดที่ 1-2) ในโครงการสนองน้ำพระราชหฤทัย ในหลวง ทรงห่วงใยสุขภาพประชาชน**. กรุงเทพฯ: 2555.
- อรุณ จิรวัดณ์กุล และคณะ. **ชีวสถิติสำหรับงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ**. ขอนแก่น : คณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.